

ANNOTATIUNI despre tíera Hatiegului.

(Urmare.)

V. *Beserica romana din Densus.*

Eara preste satu din coló de catra mn. intr'unu siesu redicatu radimatu pe fatia unui dealu mai inaltu se inaltia vestita beserica veche Romana din Densus. Acesta e celu mai vechiu monumentu pastratu de seculi ca unu suvenir cumpanitoriu spre memoria pietatei strabuniloru nostri; acesta é locasiulu celu santu intru carele se pastreadia suspinele miiloru de mii de adoratori, carii cu umilintia au pasitu aici; aceasta e beserica pe carea o canta alesii din lume, si o delineadia spre indestularea dorirei aceloru carii ama antiquitatile!

Aceasta beserica e una claditura de pétra solida, are in lungime 6° in latime earasi 6°, si turnulu in midilocu sau mai bine cupula cu hornoiulu o inaltime de 9°, sau este din vedére din afara o cladire patrata cu unu turnu ca unu hornu. Paretii din afara suntu claditi de petre mari, care nu au fostu anume spre acestu scopu taiéte dupa mesura, ci se vedu a fi aduse din derimaturile Sarmizegetusei de pe la vre o pórtá a cetatii, eara umerii zidirei, carii se intindu catra turnu giur-in-pregiuru si facu acoperisiulu besericeii, suntu claditi de pétra lata mestecata cu caramidi mari, asia in catu injuriile tempului nu potu se menuntiedie din éle, eara turnulu e de petre cioplite inse disproportionatu asiediate; versulu sau mai bine capetulu din susu a hornoiului e de caramida reparatu dupa preavuta forma, si la tus-patru unghiurile pedisiu din susu in giosu in forma triangularia ciuntitu, asia in catu pe linia paretiloru se inaltia planuri oble triangulare, si pe cornuri eara se pogóra ciun-

tituri triangulare, eara acumine sau versu nu are, ci é oblu de asupra ca hornu si si golu din lontru pana in beserica.

In partea besericeii de catra mn. parétele se radima, sau mai bine se infrumsetiadia cu trii colonne de pétra rotunde, din carele una é cadia diosu, asiderea au fostu si de catra md., inse din acélea acumu numai una sta in susu, eara celea lalte doue colonne si au perdutu urma pe airlea; in parétele de catra resaritu sau adausu altariulu de fatia, si lunga densulu de catra md. o casutia tainica; feresci in paretii nu suntu, de catu nisce gauri rotunde taiéte in petri cate doue la unu paréte, si asiediate mai la marginea din susu a paretiloru, la paretile de catra resaritu locul feresciloru e acoperitu cu boltitura altariului, totusi in altariu este o ferestuica precumu si la casutia tainica inse acéstea au forma oblunga —, strésini nu suntu, ci pe langa covaitura cladirei le supplinesce unu siriu de caramidi puse in unghiuri triangulare intre zidu, de se vedu ca unu brau, de acéstea mai suntu anca trii braie, unulu de asupra rendului dinteiu de feresci a turnului, si doue braie de asupra rendului alu doilea de feresci langa capetulu din susu alu turnului, aproape unulu de altulu, de asupra acestora se inaltiadia triunghiurile plane finale, dintre carele doue au cate una ferésta lunguétia, eara doue au cate patru gauri in forma crucei asiediate, si nu mai mari ca pentru porumbi; turnulu are mai in diosu 4 feresci multu putinu patrate, si 4 feresci mai in susu oblungi si de a supra eliptice; langa aceasta beserica de catra md. au fostu lipita o casutia oblunga catu parétele inse scunde, ci cu ocaisiunea reparatiunei turnului severita mai nainte de revolutiune sau resipitu boltitura acei casutii mai tóta spre mare stricatiune a edificiiului; eara in dosulu acesteia acoperisiulu casutiei

acoperisiulu casatiei tainice si a altariului asia suntu cladite din pétra lata si caramidi, si cu costa acuminata pana la ferésta turnului de catra r., in catu de diosu se póte cu picioarele sui pana susu, si in dreptulu despartitureri casutiei tainice de altariu stau asiediati 2 lei cu spatele catra o lalta si impreunati in claditura; din susu de lei in acoporiu curiositatea au facutu spartura, pe carea ferinduse privitoriulu ajunge in o golisce la radacina hornului turnului, la acésta golisce pe scara se póte sui din besérica, fiindca in hornoiu de catra r. anume este o fereasta cladita spre acestu scopu —; eara din aceasta golisce earasi pe o fe. restuica laterala de catra m. n. se póte trage omulu in alta golisce, carea de catra m. n., apusu si md. incungiura hornóulu turnului si acolo se inchide.

Sau mai adamsu dupa aceea de crescini si tinda mueriloru, ci prin injuriile tempuriloru, ne fiindu acea cladire destulu de sollida, acumu se afla in ruine, si sta in susu numai zidulu de catra m. n. si de catra apusu.

Si in tempurile recente de osebi sau claditu si turnu pentru campane. Acestea suntu partile vediute din afara a acesteia beserica si situatiunea loru. —

Eara la intrarea in beserica se infatiosiadia 4 stelpi patrati asiediati la midiloculu besericeii in distantia de 1° unulu de altulu, fie care stelpu e compusu din cate doue petri monumentale de pétra vertósa, si pe acesteia de asupra se aduna cu putina covaitura boltitura de catra paretu, si se radima claditura turnului, dintre acesti stelpi pe hornoiulu turnului claditu patratu si largu de $\frac{3}{4}$ ^o privitoriulu véde in fundu de asupra ceriulu liberu.

Pe stelpulu celu de adreapta intrarei in pétra monumentale de desuptu pe fatia de catra usia — si pe cei de catra altariu este cate unu calu protuberanter insculptu, eara pe fatia de catra stelpi cu multa silintia sau pututu lége acéstea pana acumu ne esite la lumina:

D. M.
M. TVRR. IPO . . .
ITONI. DEC. COL.
VIX. ANN. LXXIX
P. PLAVTIAE MAXI
VIX. ANN. LXIV
. . . . NINOM . . . .
Co MAXIMO DEC
COL VIX. AN. XX . .

Q. MANLIVS
DEC. COL. . . . .
MAXIM. . . . .
POSVIT.

Pe stelpulu celu dea stenga intrarei in pétra monumentale de asupra, fatia cu stelpulu celu dreptu se lége:

D. M.
G. LONGIN
MAXIMO
VIX AN LVIII
IVLIA AFRO
DISIA CONI
B. M. P.

Pe stelpulu celu dea dreapta de catra altariu — in pétra monumentale de de suptu si de catra altariu se véde cate unu melu fara capu protuberanter sapatu — eara in fatia de catra parétele celu de spre md. este acestu inscristu:

D. M.
C. OCTAVIO NEPOTI
VIX. AN LXX IVLIA
VALENTIA HERESCON
IVGI PIENTISSIMO
FACIENDVM PROCV
RAVIT H. S. E.

Eara pe pétra cea de asupra acesteia fatia cu aceasta scrisore se afla acestu inscristu:

VALERIA CARA
VIX AN XXIX
T. FLAVIVS APER
SCRIBA COL.
SARM. CONIVGI
RARISSIMAE

Mai este pe masa altariului unu monumentu de marmore forte luciitu in catu udatu cu apa si sub umbra luminei au pututu infatiosia urmatoriulu inscristu:

D. M.   D. M.
. . . I MODESTAE VALERIAE FELETE
. . . M. VRANIVS VIX ANNIS LII
. . . . . DEC. . . . .
. . . . . CARISSIMAE . . . . .

Eara pe diosu pavimentulu e pardositu cu caramidi Romane obsigillate cu acéstea littere PRCOS i. e. „Populus Romanus coloniae Sarmizegetuse.“ Eara inscristele de pe celea lalte petri monumentale

a stelpiloru suntu intr' adinsu scobite cu ciocanu spre a li se oblitera memoria.

Aici in beserica mai este de a observa, cumca din lontru de usia ce duce in casa tainica in paratele de catra apusu se afla unu lemnu patratu de teiu bagatu in zidu in midiloculu caruia este o gauria sfriderita pana afundu. —

Si cumca beserica cu altariulu din vechime au fostu depicte — carea pictura acumu se afla varuita; eara in casa tainica nu se vedu nici urmele a unei murituri simple. —

Asisderea si casutia laterala de catra m. d. lipita langa beserica se vede a fi fostu de crescinii cei vechi depicta.

Asia — esindu din beserica la casutia laterala pe stelpulu din taie alu feresciloru ei — se afla acestu inscrisu:

D. B. M.
P. CANDIDAE
VIX. AN. XXV
SEV. CHARIS
SIVS. CONIVGI
BENE MERENTI
P.

Eara pe una petra monumentala langa turnu culcata se mai pote lege:

D. M.
C. M. . . . .
IANVAR . . . .
VIX. AN. XXI

Asia descriindu — dupa cumu se afla beserica cea antica din Densusu — se ascultamu opinii variante a scriitoriloru despre densa, asia

L. B. de Hohenhaus o tine a fi fostu „Fanum Mavortis. Altii o tinu a fi fostu monumentu sepulchlaru intru memoria lui Longinu a unui povatuitoriu a Ostiloru romane, redicatu de amicii lui pe pulverea trupulu lui imormentata aici „ad densas“, de unde si numele locului Densus.

Eara forma cladirei unii o intarescu a fi Romana — altii Gotica.

Noi inse se estimamu aceste opinii a le intieleptiloru si asia de va fi ertatu se le combinamu.

Cumca Imperatulu Traianu in espeditiunea sa de adoua asupra Daciloru cu graba si cu nalta tarie si intieleptiune intreprinsa au infricatu pe Decebalu regale loru despre unu successu favoritoriu, si asia au trimisu cu graba la Traianu rugatiune, ca sei

trimitia pre unulu din cei mai credintiosi ai sei ca solu spre a trapta cu densulu de pace, Traianu iau deferitu cêrerei si au espeduitu pe Longinu unulu din cei din taie povatuitori ai ostiloru sale, pe acesta vedindulu Decebalu lau detinutu — si sau intorsu la metechne, — si au incunoscintiatu pe Traianu cumca ii va reintôrce pe Longinu de se va retrage cu ostile — si va lasa Dacia in pace; inse Traianu mai multu pretiundu onorea natiunei Romane, ca viatia lui Longinu — mai tare sau interitatu si au pornitu offensiva, Decebalu vrendu a sei despre planurile lui Traianu au socotitu a le stôrce pe acêlea de la Longinu in folosulu seu, inse acesta mai bucurosu au voitu a muri, de catu se descopere taina vrasmasiului seu — si asia au luat veninu; — acumu sosindu ostile Romane dupa multe lupte grêle pene sub murii cetatii regale Sarmizegetusa, Decebalu ca se infricosiedie pe Romani au demantatu ca se spandiure de zidulu cetatii trupulu lui Longinu; aceasta vedindu Traianu si cei de pre langa densulu au mugitu de catraniti, si cu assaltu au cuprinsu cetatea; — eara amicii lui Longinu dupa aceasta catastrofa au cautatu trupulu lui si lau mormentatu „ad densas“ — inse dupa invingerea totala a Daciloru, si descalecarea coloniiloru Romane familia Massimiloru adunandu petrile monumentale a familiei sale — si dôra chiar si petrile zidului sau a portii unde au fostu spendiuratu trupulu lui Longinu mai nainte — carele lesne au puttutu face sub redigerea cetatii dupa simetria Romana, — sau apucatu, si in onorea lui Mavorte Ddieului batailoru au redicatu aici acestu „Fanum“, si fiindca acela Ddieu trebue se vigiledie asupra romaniloru ca unu Zeu tutelare asia „Fanum“ in onorea lui redicatu lau intocmitu cu turnu deschisu spre ceriu; pietatea apoi a urmasiloru familiei au facutu de au adausu casutia tainica pentru oracule — si casa laterale pentru pregatiri de oblate, — inse respinduse idololatria urmatorii crescinatatei sau folositu de aceasta cladire, si mai antaie iau adausu altariu, si iau intocmitu casa laterala dea servi spre rugatiuni crescinesci ca unu pridvoru — eara mai tardiu imultinduse au adausu si tinda mueriloru, ci mutarile tempuriloru ne favorabile au neglesu ingrisirea acesteia, si asia au remasu numai acelea cladiri, ce au invinsu cu tempulu.

De aci prea de parte mergu accia — carii vreu a intari cumca numai in sec. alu 17. pietatea

crescinciloru de pe aici putinu pricepatori la architectura au claditu dupa cumu le au venitu in fantasia loru aceasta beserica —; acestia suntu veri din frati cu aceia, carii in anii mai de curendu trecuti au voitu se cuprinda aceasta beserica pe sama magiariloru, ca romanii nimicu se aiba alu seu propriu cu ce aru pute documenta vechitatea sa in aceasta tiara, leaganulu romanimeii, sau mai bine leaganulu familiiloru celoru mai alése din Patria, carele pentru interesse materiale, si onore dupa spiritulu seclului intocminduse sau desbinatu de a sa natiune, si sau adausu magiariloru „romine et re“.

VI.

Din drumulu Romei ce intra in cetatea Sarmizegetusa esia curmedisiu spre m. n. catra citadela „Selea“ altu drumu, a caruia urme si acumu se cunosc, acesta cu sierpuri se inaltia de asupra dealului si aici dupa intindere de $\frac{1}{2}$ óra ajunge la locul „Dumbravitiia“ carele in decursulu secliloru trecuti au fostu satu si ruinele besericeii si acumu se cunosc. Remasitiile locuitoriloru de aici sau stremutatu la Farcadinu, si acumu facu comunitatea Farcadinu de susu; de la Dumbravitiia trage drumulu pe de asupra satulu Poeni, si se intinde totu pe spinarea dealului pana la locul „Soci“, acesta anca au fostu altu satu, ci, cumu spunu pe tempulu curutiloru sau pustiitu, si omenii sau dusu in Banatu si au redicatu satulu numitu „Socéni“; de aci drumulu cuprinde tota culmea dealului ce desparte Transsilvania de catra Banatu, si pe deasupra Negoiiu Rechitovei, si a Lunzii Cernii pe la hotarul Vadulu Dobrii se intinde pana la „Dobra“.

La Negoiiu Rechitovei ajunge in acestu drumu „calea Santului“. Aceasta cale se incépe de la Monastirea Prislopu sau a Silvasiului, si pogora prin hotarul Boitiei la satulu Ciula mare, de aci prin Ciula mica ajunge la Rechitova, eara din Rechitova suie calea Santului pe culmea unui ramu a dealului „Varatecu“, si se pogóra in Ableu, de acolo dupa unu suisu micu pogora la Lunca Cernii, si de aci pe fenatiile Rechitovei se intinde pe spinarea unui ramu de dealu pana candu pogora in Negoiiu Rechitovei. —

Aceasta cale a Santului pe unele locuri é ambulata eara pe altele é parasita si pe densa suntu crescuti fagi si stegieri vechi, totusi curatu se pote urmari pe totu locul.

Causa facerei calei acesteia au fostu „Monastirea din Negoiiu.“

Aceasta acumu jace in ruinele sale ca uitata, inse eu din datorita spre a dovedi cumca in vechime anca si pe aici prin codrii acesteia sau prea maritu numele lui Ddieu prin omeni evlavnici ca se nu se stinga memoria acestoru locuri sante le insemnediu.

Monastirea Negoiiu au fostu asediata intr'unu locu romanticu de o asemenare cu acela alu Monastirei Prislopu; stratulu Monastirei e pe locu siesu si au fostu incungiuratu cu ziduri, — zidurile incungiuraturei de catra apusu spre resaritu au fostu de 20°, eara de catra md. spre m. n. au fostu de 12°, in zidulu de catra apusu au fostu casele parintiloru de 7° in lungu sicelariulu é intregu si acumu; porta intrarei au fostu de catra resaritu de $2\frac{1}{2}$ °, eara in midilocu au fostu Monastirea de 5° in lungu si de 3° in latu. —

Afara de aceasta inchisatura de catra m. di la pereulu ce se strecura de catra apusu spre resaritu au fostu mora monastirei, a caria locu si apadusu asia de vii se arata ca cumu nu de ultu sar fi parasitu, eara peste perez se redica calea spre m. di pana la midiloculu dealului, aici se vedu urmele unei cladiri patrate, ce se dice a fi fostu turnulu cu campanele, ca acelea se resune de acolo pe tote vaiile; de la turnu mai in susu suntu urmele pamenturiloru de semantura a Monastirei, asiderea si de catra resaritu pe langa calea Santului este una intinsetura de locu mare, locu de semantura earasi a Monastirei, carea se intinde intre trii hotare si pana adi é proprietate dubia.

Eara locul pe carele jacu derimaturile Monastirei, e impartitu asia in catu partea unde e biserica se tine de unu Iosifu Toporescu din Rechitova, eara partea unde suntu casele parintiloru se numése proprietatea D. Csulai Lajos din Ostrovu.

De la Monastire ajungundu in „Ableu“ mi sau spusu ca si acesta in vechime au fostu satu, si la locul numitu Titiana-sub-Plaiu se vedu derimaturile besericeii satulu aceluia, remasitiile sateniloru pe verful dealului „Varatecu“ au intemeietu satulu „Mestecanu, ci acesta prin ciurma ea mare la a. 1733 pustiinduse pucinele remasitie sau trasu la Lunca-Cernii, si au sporitu unu satu mare de acestu nume.

(Va urma.)

ДЕСПРЕ КОЛЕРА.

Къ то̀те къ ко̀лера dominéza нѣмаї prin церіле челе маї депъртате але Европей, totъш пѣ ва фї фъръ скопѣ а примї дн квопштинцѣ челе че ле днпъртъште D. Dr Vial de Raiat деспре аналіса історіей еї дн „Gazeta de Moldavia“, дн каре in- demнѣ о шї днпъртъшнмѣ аїчї сѣв тїтѣлѣ:

Цїенѣ пѣвлїкѣ. *)

Івіреа Хо̀лере. дн знеле локърї, демї депъртате, не аѣ ангажатѣ а пѣвлїка зрѣторїа артикѣл, каре шї фъръ de астѣ epidemie, ѣпї поате афла апликаціеа са.

Пентрѣ ка сѣ лѣтврескѣ маї вїне аналісѣл історіей Хо̀лереї дѣпре кѣт амѣ обсерват'о дн Франца шї'н алте локърї, сѣнт невоїт а да релацие de чееа че с'аѣ фѣкѣт ла Парїс, дн анѣл 1849. ка тѣсѣрѣ ферїтоаре ла їnvazїeа ачестей воале; фъръ днсѣ вре-о їntenціе d'а revendїka їncїatїva, саѣ d'а дндетна корпѣл medїkal а лѣа кѣтаре саѣ кѣтаре тѣсѣрї, а кѣрора невое пѣ с'аѣ сїмцїт днкѣ

Кѣ тоате къ есте dovedїt, къ чеа маї пѣтерпїкѣ казѣ а dїсволтѣрей ачестей воале костопо- літе, есте фрїка, de вре-о кѣтева зїле пѣ се ворѣеа алта декѣт деспре апропїереа, ва кїар шї сосїреа ачестей кѣтплїте немїче. Шї аста е рѣл чел маї таре, кѣчї, дакѣ фрїка контацїнеї п'ар фї фост аша de таре, шї с'арѣ фї тѣрпїнїт нѣмаї а лѣа тѣсѣрїле тревїтоаре, пентрѣ ка сѣ се фераскѣ de дѣнса, сѣлѣтатеа пѣвлїкѣ ар аѣеа ателїорациї днсемпате.

Тетереа de колерѣ дн Франца prin тѣсѣрїле че аѣ невоїт а се лѣа дн потрїва еї, аѣ prodѣсѣ ефекте ферїчїте. Еа аѣ пѣсѣ дн мїшкаре комїсіїле санїтаре. Мѣлцї оменї пїкадї дн воалѣ дїн казѣа фрїчей, с'аѣ сѣпѣсѣ атѣт дн прївїреа персоанелор лор, кѣт шї дн прївереа локвїцелор лор, ла неште днгрїжїрї de кѣрѣденїї неовїчнвїте, шї каре пѣ се пот доѣндї нїчї о-датѣ de ла дѣпшїї. Дар фоло- сѣл чел таре че аѣ prodѣс еа, дн прївїреа їncїеней, дн анїї 1832 шї 1849, п'ар пѣтеа компенза крѣ- деле непорочїрї че ам сѣферїтѣ.

Демї ферїреа de фрїкѣ есте взпѣ, днсѣ пѣ тревѣе а не'нгрїжї нїчї зна дїн тѣсѣрїле че ко- таудѣ їнтересѣл сѣлѣтѣдїей пѣвлїче. Пентрѣ ка сѣ даѣ маї вїне а'нцелече фолосѣл че потѣ prodѣче

*) Igyene, о парте а medїcїнеї че трактѣ деспре пресервареа сѣлѣтѣдїї.

organizaціїке medїkale шї комїсіїле санїтаре orga- nızate de къ време, воїѣ поменї чееа че аѣ фѣкѣт комїсіеа санїтарѣ централѣ дїн кареа фѣчеат парте, ла 1849, шї kondїціїле de прїїмїре дн черкѣл сѣѣ. Ла Парїс орї че medїкѣ, каре професезѣ шї есер- чїтеазѣ къ demїтате професїа са, есте моралї- чеште дндаторїт а фаче парте de соціетатеа medїkalѣ їncїендїфїкѣ а квартѣлї зnde локѣште, сѣв сїнгѣра kondїціе днсѣ, d'а адѣче шї ел ла ачест центрѣ de емѣлацие, трївѣтѣл обсерваціїлор сале практиче. Ачесте соціетѣдїї обїчнвїт се адѣн о-датѣ пе сѣлѣтѣшпѣ, шї 'н зїле dїференте. Дар, дндатѣ че се анѣндѣ їскареа вре знеї epidemїї, се адѣнѣ дн тоате зїле, пентрѣ ка сѣ се 'нпѣртѣшеаскѣ de rezлtatѣл обсерваціїлор фїе-кѣрѣеа метѣрѣ, шї de ачел ал челор-л-алте соціетѣдїї, каре ле трансміт prin делегациї. Кѣ кїпѣл ачеста, нїмїк пѣ скапѣ de сѣв vederea корпѣлї medїkal; дн цѣдїне чеасѣрї ел поате кѣноаште шї їnvazїeа знеї воале, шї тратареа каре се кѣвїне маї вїне а'ї онѣне. Пентрѣ вїнеле оменїрей ар фї de dorїt, ка претѣгїндене зnde сѣнт маї мѣлцї medїcїї, сѣ се formeze асемене соціетѣдїї. De ла челе d'нтѣї семне de апропїере а колереї, фїе-каре соціетате аѣ нзмїт зп комїтет de веїѣре, пентрѣ ка сѣ об- сервеze дрѣтѣл воалеї, шї сѣ авїzeze ла мїжлоа- челе d'а опрї пѣстїереа еї. Дѣпѣ вре-о кѣтева сеанде, ачесте dзоѣспреzeche комїтете, каре репре- зентаѣ челе dзоѣспреzeche маїрїе, саѣ квартале а ле Парїсѣлї, хотѣрѣрѣ днфїїндареа знеї комїсії санїтаре централе, зnde фїе-каре арondїсмент сѣ фїе репрезентат, prin знѣл сезѣ маї мѣлцї метѣрї, дѣпѣ махалаоа шї попѣлациеа еї. Ачестѣ комїсіе тревѣеа сѣ се пѣе дн релацие къ тоате локалїтѣ- цїле зnde есїста воала, саѣ зnde се пѣтеа арѣта' саѣ дн департаменте, саѣ дн алте локѣрї стрїеїне, зnde ера datoаре, а делега d'їнтре метѣрїї сѣї, пентрѣ ка сѣ стѣdieze дрѣтѣл воалеї, шї dїферен- теле еї трактѣрї. D. министрѣ дїн пѣзнтрѣ аповѣз пронѣвїереа ачеста, шї алесе d'їнтре kandidaції пе каре 'ї пропѣвїеа комїтееле, пе ачей карїї с'аѣ фост окзпнат серїос de ачестѣ кѣвстїе, адекѣ de epidemie.

Адѣтатѣ de адмїїстраціеа сѣперїорѣ, комїсіа ачеста фѣкѣз кѣпоскѣт челоралалцїї medїcїї, шї ло- кзїторїлор, rezлtatѣл кончерчетѣрїлор лор, адекѣ : къ кѣрѣденїеа, кѣрѣдїреа каселор шї а дрѣтѣрїлор, сѣнт челе маї взпе презерватїве дн контра ко̀ле- реї, шї къ къ кѣт аерѣл че респїрѣ чїнева есте маї кѣрат, къ атѣта е маї нѣдїнѣ еспїс воалеї. А дндаторї пе пропрїетарї, а адѣче 'н взпѣ старе

zidăriele caselor unde sîmizeala dîtreținea salpetră, sîmbătorile, а фаче капалэриле пентрă зоі фие-каре проприетаріа, les plombs, аконеремінтеле каселор, павелеле, ші капалэриле (ruisseaux de cours) пентрă ка съ опреаскъ стареа пе лок а апеі, казъ фоарге гравъ де несъпътате. Ба іnvітъ пе оmenі а'шї цінеа апартamenteле лор дн чеа маі възъ старе де къръценіе, а ле аера, спъла кът с'ар пэтеа де десъ кэ апъ клорэратъ, а къръді іmіторіле (les latrines), ші а'шї рѣдіка регълат гъноале де prin ogrădъ, рѣтшїдъриле веѣталеелор; а депърта довітоачеле петревзїноачеа, а къръді а спъла регълат стрателе ші рѣлецеле, ші а се комфорта дн сѣршїт дъпъ тоате пѣптеле че ераѣ прескрїсе дн іnстрѣкціле асѣпра колереі, пѣвлїкате дн жърнале, ші ашїмате пе тоате стрателе ші каселе.

Днѣ пѣтър mare де касе дїн кѣтева квартале че ераѣ саѣ іnфектате (кѣ аеръа стрїкат) саѣ дн пѣптіндъ де а фї аерїсіте, фѣрѣ кѣмпърате шї дѣрѣмате. Полїціа ера порѣпчїтъ де а vїzїта каселе поаптеа шї а пѣ лѣса съ се кѣлче prin трѣпселе маі мѣлте іndїvїде де кѣтѣ ар фї пѣтѣт еле кѣ komodїtate кѣпрїнде.

Се фѣкѣрѣ vїzїте пе ла касе партїкъларе спре а черчета деакъ ачелеа пѣ сѣнт сѣпѣсе несъпътѣдїе саѣ деакъ локалъа лор е деажпѣсѣ пентрѣ пѣтерѣа де персоане че ѣа локвїа.

Брїнаре фѣрѣ ашезате претѣгїndенеа пе знде комїсіа аѣ сокотїт а фї де неапѣратъ тревзїндъ; фѣптънеле пестрате фѣрѣ дншѣдїте.

Еатъ каре ераѣ мїзлоачеле апѣрѣтоаре че комїсіеа централъа пропѣнеа шї пе каре гѣверѣа ле прїіmїа кѣ грѣвїре; днкѣт пентрѣ мїзлоачеле де леквїре, фѣ хотѣрѣт ка дн фїе-каре квартал съ фїе снїгалѣрї портатїве, а ле кѣрорѣ локалїтѣдї съ фїе фїксате, докторї, снїдерї шї днгрїжіторї съ фїе деншїдї. Ачестѣ medecїnъ кѣлтоаре іnспектатъ де метѣрїї комїсіеі, трїметеа докторї шї ажѣтоареле сале претѣгїndенеа знде ера тревзїндъ, дн кѣт нїmїнеа пѣ пѣтеа іnтра дн снїтал маі painте де а'шї арѣта дѣререа ка съ се казте аколо. Ачелъ че авеаѣ локвїндъ шї famїліе, ераѣ кѣрарїсїдї пе а касъ, дѣпъ пѣлчереа лор. Тоате ераѣ комбїнате; пе ла фїе-каре касъ де ажѣтоаре съ афла кѣте о снїдерїе пентрѣ челе дншїѣ днгрїжірї че се пѣтеа да волнавїлор, апої кѣте зп редїстрѣ дескїс спре а днскрїе пѣтеле шї локвїнделе волнавїлор, градъаѣ воалеї, стареа саѣ месерїа волнавѣаї, кѣра ла каре аѣ фост сѣпѣшї шї

пѣтеле докторъаї лор. Prin ачест мїзлок комїсіеа пѣтеа кѣпоаште, предѣї шї пѣвлїка кѣра ачееа че vїndека волнавї маї мѣлдї. Аша кїзѣвїте де тїмп, спре а кѣзта дн контра атакъаї мѣсѣриле ачесте, деакъ фѣрѣ пѣптіноачеа де а опрї марша колереї, фѣрѣ днсѣ дн старе де а днпедика ка пѣтерѣа тордїлор съ фїе кѣ мѣлт маї mare де кѣт ачел дїн 1832, депї пѣтѣрѣа колерїшїлор фѣсѣсе де треї орї маї mare де кѣт ла дншѣеа пѣвлїре а коалеї.

Medecїna есте ка презѣдеа, фїекаре метѣрѣа а еї есте даторїѣ а се жерѣвї пентрѣ оmenїре, днтрѣнд дн карїера ачестеа ел се леапѣдъ де сіне. Тревѣе дарѣ неконтенїт а се окѣпа ка съ днтімпїне воалеле прекѣт шї лѣдїреа лор, пентрѣ кѣ есте доведїт кѣ пегрїжіреа фаче воалеле кѣ грѣѣ де vїndекат, спре а пѣ зїче кѣ пѣптіндъ десѣорї.

Тїмпѣа кѣлѣдрїлор аѣ трекѣт, аша дарѣ еле пѣ маї пот фї пѣтернїче; деакъ кѣтева казѣрї де колерѣ с'аѣ арѣтат, аста се тѣтпѣлъ атѣпчї кїнд кѣлѣдра ера фоарге mare, шї ла оmenї че veneаѣ де департе шї каре ераѣ обосїдї де остенеалъ. Іvїреа дїн поаѣ ачестеї воале пѣмаї есте де темѣтѣ дн апъа ачестеа; дар скїмвареа де о-датъ а тїмпѣаї шї варїеадїеа температѣреї пот провока казѣрї де воалъ асемеене кѣ ачелеа че се араѣт пе кѣлѣдрїле челе пѣтернїче, шї каре аѣ аналогїе кѣ епїdemїа колерїкѣ, шї пѣдїн пѣмаї волнавѣа съ се днснїшїмѣвїтезе, ачесте іndїspozїції каре обїчнѣт дїнѣ треї саѣ патрѣ зїле, пот а се ирелѣпчї днкѣ маї мѣлт шї кѣте о-датъ съ днсѣфеле днгрїжірї серїоасе.

Днвѣдѣтѣриле маї сѣс арѣтате пе каре днвѣдатъа шї преа опоравїаѣа пострѣа прогомедїк а кѣрѣа зманїтате шї актївїтате сѣнт кѣпоасѣте де тоцї пѣ ва лїпсї де а ле пѣне дн практикѣ, деакъ пѣ ле аѣ шї пѣс пѣнъ акѣт, атѣт спре дншїмїнареа рѣзѣаї ла дншїтпларе кїнд с'ар арѣта маї тѣрзїѣ саѣ маї тїмпѣрїѣ, кѣт спре а дншїдїна пѣтѣрѣа волнавїлор, пе каре педнгрїжіреа іціенеї тї осѣндеште пе фїе-каре зї. Днвѣдѣтѣриле ачесте зїкѣ, зрмате де эжторїрї ла днпрежѣраре де іvїреа вїчїаѣаї ачестѣа, пѣ пѣшїаї вор пѣтралїза мѣлт десѣаїреа шї марша воалеї каре есте сѣжетъа ачестѣї артїкъл; дар вор шї ирелѣпшїна асепѣзѣриле еї кѣ алте воале, вор днкѣража тораѣа шї вор грѣвї vїndекареа ачестор сѣферїндѣ, а кѣрора кѣрѣ есте де тот сімпѣл. Шїдереа дн патѣ саѣ дн касъ, dїета, о вѣзѣтѣрѣ рекорїтоаре прекѣт lemonada саѣ оршада, апої апъ де orez

дн каре съ се ваде чинчї саѣ шесѣ авьшврї de оѣ днтр'о окъ de астѣ възтврѣ, дндлчїт кѣ сїрѣп de коажѣ de портокалѣ пї de кокелико кѣтѣ треї зндїї de фїе-каре. катапластѣ de фїлпѣ de инѣ, стронїтѣ ко дозѣзчї саѣ треїзечї пїкѣтврї de laudanum, пѣсе не пѣтѣче de треї орї не зї; спѣ-льрї de шесѣ дн шесѣ орї кѣ апѣ de тѣрѣде саѣ de рѣдѣчїнѣ de палѣв дн каре съ се пѣе зп патрар de зндѣ de крохмалѣ пї чїнчї пїкѣтврї de laudanum de Sydeham; еатѣ мїжлоачеле фолосї-тоаре орї-кѣнд.

Днтр'ѣн алт пѣтвр вїторїѣ воїѣ пѣвлїка іціене прївате, ка тѣсѣрѣ ферїтоаре персоанелор, пре-кѣт пї трѣтареа колереї, чеа маї обшѣште дн-тревзїндагѣ.

Фоарте днкрѣнд пї маї днпїнте de а плека дїн Молдова пентрѣ а'мї зрѣа кѣлѣторїеа mea scientїфїкѣ пї а тѣ днтрѣна ла Парїс, воїѣ пѣ-влїка дн лїмба Ромѣнѣ аналїсѣл зндїї тратат de Іціенѣ че акѣт л'ам сѣвршїт, каре пентрѣ чеї че ле вор авеа, ле ва сервї ка о карте de консѣлтаре не фїе-каре зї деакѣ се интересеазѣ de сѣлѣтатеа лор. —

Bial de Raja.

НЕОЛОГИСМЪЛ. *)

Дндрептаре.

Адазѣсѣл дїн Nr. 26 ал Фоїеї дїн естан, ин-дрѣптѣл дїн пѣнт дн пѣнт, аша кѣт зрѣмѣз:

Пѣнтѣл 1. *Coleptinne o culeptinne intie-
leptinne* ́ vine, пентрѣкѣ авем шї-їнделент пѣ
пѣмаї днделес. Кѣлѣгѣторїѣ днделегѣторїѣ
́ vine: пѣ се траг дела прїма персѣнѣ чї дела
партечїнїѣл овсолет дн гѣт с. гѣт але кѣрѣї
зрѣме се афлѣ дн кѣрѣїле векї, de vnde пї скрїѣ
зндїї *culegutoriu*; сѣѣ дела зп партичїнїѣ че кѣзѣ
сѣл сѣзнѣет кїар шї de пѣ л'ам фї авѣт пїчї одатѣ,
дн *gitu*, de vnde скрїѣ алдїї *culegitoriu*, с. маѣ
vine *culegetoriu*. Кѣлѣшѣне, днделешѣне, сѣрѣ,
сорїѣ пѣкѣтѣсеск инконтра аналоѣїѣ вїртѣалї а
лїмѣї ром.; апої сѣнт сѣперѣлаве, днсоленте, шї
кїар пентрѣ ачѣеа пѣсѣферїте.

Zї тот ачѣста деспре дерїватївеле партичїнїе-
лор скрїпт скрїсї: ́ прѣвїне скрїптѣрѣ, скрї-
пторїѣ, инскрїпчїѣне дела скрїпт; скрїсїорїѣ

дела скрїсї; скрїпторїѣ дела скрїт скрїпт *);
дарѣ скрїшѣне, скрїсѣрѣ, скрїсѣчїѣне, скрї-
сѣтѣрѣ п'аѣ днделес дн лїмба ромѣнѣ. пїчї кѣ
авем веро лїнсѣ de еле. In спечїе, скрїсѣрѣ
пїчї одатѣ п'ар пѣтѣ сѣ днсетне ачѣеа че индѣле-
цет пої прїн скрїптѣрѣ; интре скрїсѣрѣ, шї
скрїптѣрѣ ар рѣтѣнѣ totdeazna mare dїферїндѣ,
о dїферїндѣ аналоѣгѣ ачѣлеїа че есте интре зпсѣрѣ
пї знтѣрѣ, стрїнесѣрѣ шї стрїптѣрѣ: алта ́
зпсѣрѣ, алта знтѣрѣ: пѣ афлї форѣтѣ дн лїмба
ром. каре сѣ п'авѣ пропрїа са incempare.

Аплѣкѣ че зїсет пѣн' ачї, ла челе че паск дїн
верѣл дїреѣере, шї ла тѣте дерїватївеле вер-
велор de ачѣстѣ категорїѣ. Nz тѣте кѣте се пот
фѣврїка дѣпѣ о алаоѣїѣ кѣрат матерїале, аѣ ин-
траре дн грѣдїна лїмѣї ромѣне: зпеле ле рѣп-
пїнѣ зсѣл фїнд интрекѣторїе, неавжнд оїент ла
каре сѣ де аплѣчї; алтеле фїнд днсоленте; алтеле
ѣрѣпї, ле авомїнѣ спїретѣл шї фїлософїа лїмѣї.

Атенѣѣ, атеншѣне, in лок de атендїндѣ,
атенѣїѣне **), сѣнт пѣсѣферїте. Рѣѣ с'ар форма
атїнда дѣпѣ аналоѣїа кредїндѣ пѣтїндѣ: ачѣ-
стеа се траг дела партичїнїѣл чел пердѣрѣт крѣ-
дїнте пѣтїнте: ашадар атендїндѣ; пѣ дела
прїма персѣнѣ: атѣчї спре а жѣстїфїка атенѣа
дела атенд, ар кѣзѣта сѣ зїчї крѣѣѣ шї п. . .
пѣ кредїндѣ пѣтїндѣ. Атенѣѣ с'а зїс дела
атенѣїе: форѣтѣ реа пї маї рѣѣ пропѣзчїатѣ.

Пѣнт. 2. Usus est tyranus, се възкѣрѣ de
mare асторїтате in тѣте фѣнчїѣнїле вїедїї оме-
пештї, шї маї алес дн лїмѣѣ, ма „non usque adeo
ut aut rationem vincat, aut legem tollat“. Се ва
зїче шї тїравїл дакѣ аша зсѣл ва вої, ма зїче
сѣ-ва тїравер пентрѣкѣ аша воеск леѣїле лїмѣї.
О перѣгларїтате пѣ девѣ сѣферїтѣ а се днлѣдаре
ла прїнчїпїѣ рѣгѣлѣторїѣ de лїмѣѣ: пѣчї давлїа
сѣ-шї арѣѣе асторїтатеа de а domnї форѣтеле еї.

Пѣнт. 3. Прѣвїне: сѣїент пѣ сѣвѣжет; флор-
рїн пѣ фїорїн.

Еарѣ маї алес

Пѣнтѣл 4. аша сѣ се дндрепте:

Интр'о епокѣ de новїлѣ емѣлѣїѣне кѣнд се
интрек тоѣї а адазѣере чева ла кѣлѣтра лїмѣї,
лесне пѣтем рѣтѣчї in проведѣ пѣстрѣ. Detoria

*) Ачѣст партичїнїѣ л'аѣ аѣ italianїї; пої л'аѣ
авем in дерїватїве. Скрїатѣ-л възлѣдїлор п'аре
лок in лїмба ром.

**) Цїѣне о чїѣне тот зпа. Цїѣне илаче
Macedoromѣнїлор.

*) Bezї Фоїа Nrїї 16, 26.

Фіекърѣ есте а инведа лимба віне, дела покор,
дела скріігорѣ, веки ши пої, ши а пѣши инainte дн
штійндъ: Scribendi recte sapere est et principium
et fons: аша, Sapere, штійнда есте кондіціінеа
прінціпалъ а кълтърѣ лимбеї; ерѣ кондіціініле
штійндеї сѣнт інстітутеле націіналі: пѣмаї кжд
ва інтра лимба пѣстрѣ дн весеріка штійндѣлор ши
арділор фрѣтѣсе, кжд ва петрѣнде ін тѣте рѣмѣ-
реле віедїї пѣвліче, атѣнї се ва нѣтѣ кълтіва ши
са дїмпрезнѣ кѣ націінеа; фїндкѣ лимба есте на-
ціінеа, кълтѣра лимбеї есте кълтѣра націінеї дн-
сешї, прекѣм с'а zic de тѣлте орї,

Nimik n'am avé de a maї adăpăre la Adăvșă
din Nr. 26.

САЛЪТАРЕ ДЕ АНЪЛ НОЪ.

Длѣлїеї Сале Прінціп. Грігоріе Алессандрѣ
Гїка ВВ. *) 1853.

Ластѣ зі де възвріе, ластѣ зі де ферїчїре,
Лїрѣ! че пѣнѣ акѣта тонѣрї інчегашї дѣ ада,
Не-ачел че не фаче віне, ши не дѣче спре шѣрїре,
Н'аї вре Тѣ брѣ че'м лавзі! — Н'аї вре Тѣ брѣа'л кълта?

Прїнд пре вѣн ал Молдавїеї! Тѣ че пентр'
овштескѣл віне
Те жерфешї кѣ днфокаре! Тѣ де възтѣдї ісвор,
Че спре ферїчїреа Дѣрїї аї датѣ тѣте де ла Тїне,
Шї аї асігратѣ орфанѣл кѣ-знѣ ферїче віігорѣ!

Аї гндїт кѣ възвріе, аї гндїт кѣ сѣпѣтате
Сѣ ажнїдї ачастѣ зіо песте Дѣра Та домпнїдѣ?
— Сѣ ажнїдї дѣакѣм наїнте, сѣ'инлінешї тїзелїде
тѣте;

Сѣ ажнїдї сѣ домпешї секлѣлѣ веселѣ пѣрѣвѣа фїнд
De а глорїеї вріланте стрѣлѣчеаскѣ а Та фрѣте;
Ферїчїреа, фанта-внл Те кондѣк'н таршѣл Тѣѣ;
Наїнтеазѣ, трїзмѣазѣ, ши ка стѣлчеле пре вnde,
Реснїѣе тог інімікѣл, авате орї каре рѣѣ.

Шї-ачел каре гѣвернеазѣ дн а черѣлї тѣрїе,
Кѣ фавѣре Те прївѣаскѣ дн тронѣї стрѣлѣчїторѣ,
Деедї влаѣѣ ферїче, дее'дї о лѣнлѣ Домнїе,
Факѣ, ка патрїеї Тале сѣ фїї Тѣ днлѣдѣторѣ. —

Нѣтеле'дї адоратѣ астѣзї, коронатѣ де фанте вѣне,
Ла Прїнціпї Рѣмѣїеї де моделѣ егернѣ а ста;
Днтр'нї секѣл пѣл'н алтѣл, фак'л ел ка сѣ рѣсѣне.
Шї-інтре тарї варѣдї аї лѣмеї ши пре Тїне-а те а фла.

*) Прїмідїї д'але тїнерїмеї дн арга пндарїкѣ
віне лѣкрате се ворѣ фоолсі. Р.

Стѣднндї жнїї, че 'нвѣдѣтѣрѣ воїдї се вѣ дѣрѣаскѣ!
Орфанї, каре фѣрѣ джнсел ера'дї гата де-а-перї!
Шї Тѣ Молдавїе 'нтрѣгѣ! Вѣ рѣгадї ка сѣ трѣеаскѣ;
Кѣчї фїнд сѣв а лѣї тѣлѣ, пѣрѣвѣа ферїче'дї фї! —

Ем. Коволческѣ. стѣд. дн ск. ч. d. Іамї.

КЪНЕЛЕ СОЛДАТЪЛЪ.

Рѣнїт дн рѣзѣоае, солдатѣл кѣзѣсе
Шї 'н пѣдїне зіле кнїгїт мѣрї,
Департе д'о пѣтѣ каре дн крескѣсе,
Шї каре 'л ізвї!

Сѣртан, фѣрѣ рѣде, не дѣртѣрї стрїеїне,
Н'авѣа нїчї прїетенї, нїчї зн ажѣтор,
Нѣ ера фїндѣ каре сѣ сѣпїне,
Пентр'нї трѣкѣтор!

Снгрѣл товарѣш де пенорочїре,
Снгрѣаї авѣре, зн кжїне ізвїт,
Шедѣа лѣнлѣ джнсел, ши 'н таре мїхнїре
Пѣреа аджнчїт.

Акѣм тот е гата пентрѣ днгрѣпаре,
Акѣм рѣдїк трѣнѣл не тѣлнї де солдадї,
Чнсте хотѣрѣжѣ ачелора каре
Мор пентрѣ 'нлѣрадї. —

Дн фрѣтѣеа парадѣї кжїнеле порпеште,
Дн окїї лѣї нїкѣ лакрїмї не пѣтѣжат,
Ка зн ізвїт фрате, ел дн лнсоцеште
Пѣнѣ ла торпѣжнл.

Ачї се опреште, ачї се амазѣ,
Нїмік нѣ дн фаче а се денѣрта:
Аштеантѣ сѣ 'л стрїѣе, вре као сѣ'л вазѣ
Кжнд с'о дештепта!

Кѣте-одатѣ чѣаркѣ пѣатра с'о рѣдїче,
Кѣте-одатѣ латрѣ дѣп' зн кълѣтор;
Копрїне де дѣрѣре; Віно, пар' к'ар зіче,
Сѣ'мї даї ажѣтор.

Апої кжнд стрїеїнѣл, де тїлѣ воїеште
А'л траѣе д'о парте, ши храпѣ а'ї да,
Ел днїї пѣакѣ капѣл, дн пѣтѣжат прївеште,
Шї нїмік нѣ ва!

De доѣ орї поаптеа, кѣ вѣвреле сале,
Етїсферѣл пострѣ, 'л а днѣлїт,
Шї сѣртанѣл кжїне дн лѣкѣ де жале,
А фост пѣлнїсїт!

Дар дн дїмїнеада ачѣа віітоаре,
Не кжнд се дештеантѣ отѣл тѣнчїтор,
Зѣчѣа лѣнлѣ гроапѣ, порт де днтрїстаре,
Кжїнеле Azor! Тр. А-скѣ.